

ДНК ПРОЈЕКАТ: СРБИ ИМАЈУ ВИШЕ НОРМАНСКИХ, НЕГО ТУРСКИХ ГЕНА

Српски ДНК Пројекат и интернет портал Порекло су дијелови једног од несумњиво најважнијих подухвата у српској етнологији.

1. 02.01.2017.
2. извор: <https://srbist.com>

Разговарао **Владан Ивковић**, портал Србист

Скупину ентузијаста који под именом **Друштво српских родословаца “Порекло”** од фебруара 2012. напорно раде на прикупљању, класификацији и презентацији српске генетичке и етнолошке грађе у оквиру овог подухвата, предводи **Јовица Кртинић**, дугогодишњи новинар, а данас директор Библиотеке “Милутин Бојић” у Београду и, наравно, предсједник Друштва. Поред **Српског ДНК Пројекта**, од великог значаја је и подухват **Дигитална библиотека портала Порекло**, између осталог.

Друштво српских родословаца и Српски ДНК пројекат су приватни подухвати. Колико су вам српске државне установе изашле у сусрет, с обзиром на то да обављате научну дјелатност од јавног значаја?

- Пре бих рекао да је реч о подухватима иза којих стоје удружени и национално свесни појединци, ентузијаста. Приватни подухват би био нешто друго. Управо супротно, ово јесте подухват појединаца усмерен ка јавном интересу. Суштински, у томе и јесте смисао организовања у удружења. Нажалост, удружење попут нашег за сад не наилази на подршку српских институција. Та подршка је углавном резервисана за одређен круг невладиних организација, о чијим пројектима и усмерењима не бих овом приликом. Једини пут кад је један наш пројекат “прошао” десио се 2015. кад је Управа за дијаспору Министарства спољних послова Србије подржала са 100.000 динара (у то време око 850 евра) наш подухват дигитализације Библиотеке Хронике села. Међутим, пошто с тим износом нисмо могли да набавимо одговарајућу опрему (само професионални скенер стаје око 200.000 динара), добили смо новац смо вратили у државну касу. Од нашег подухвата ипак нисмо одустали и то пре свега благодарећи једном нашем члану који је одвојио свој новац за набавку скенера. Тако смо успели да испунимо план и током 2016. дигитализујемо преко 300 књига из едиције Хронике села.

Јасно је да нема науке без новца. Како се иначе финансирају?

Друштво српских родословаца „Порекло“ издржава се од чланарине, која износи 2.000 динара на годишњем нивоу. Такође, с времена на време на рачун друштва стигну донације, које се крећу од 10 динара па до неколико хиљада динара. Наравно да то није довољно за озбиљан рад, а посебно да је на тај начин тешко остварити циљеве и подухвате који су, сигуран сам, од националног значаја. Међутим, и овако како је ми некако успевамо да стално правимо кораке напред, иако доста спорије него што би желели. Свакако не губимо веру да ће ово што радимо једног дана бити препознато као значајно, а сасвим сигурно нећемо одустати, а још мање кукати над судбином и неправдом.

Јер, као што и Његош рече: без муке не пуцају токе. А свако ко жели да нам помогне то може учинити на начин описан на следећој страници: <http://www.poreklo.rs/donacije/>

Ја сам се тестирао на family tree DNA (FTDNA.COM). Тестирао сам само мушко поријекло, дакле ипсилон хромозом, и платио сам 169 долара. Гдје ви препоручујете тестирање, а гдје не, шта да се тестира и какве су разлике у цијенама?

Лабораторија у Хјустону у којој сте се Ви тестирали свакако је добар избор, а нарочито је пожељно искористити попусте који се повремено укажу код њих (током сваког децембра, а повремено и током године). Истина, и уз те попусте за људе у Србији то су прилично високе цене и због тога ми често препоручујемо да се у оквиру једног рода људи организују и прикупе новац, јер је довољно да се тестира један, најбоље деда, а да цену теста плате синови, унуци и слично. Наиме, код најближих мушких сродника, оца, брата, сина, деде, прадеде исти је тзв. Y хромозом.

Наравно, постоји могућности и тестирања у Србији тј. Београду, где ми већ више од четири године имамо веома успешну сарадњу са **ДНК центром за генетику**, који нашим члановима одобрава попуст од 50 одсто на пуну цену тестирања. Конкретно, цена теста на 23 маркера по овом основу стаје 6.500 динара (око 54 евра). Реч је о више него солидном тесту из којег је могуће извући веома квалитетне податке за упоредну анализу.

Дакле, ако неко жели да уради дубљи тест, онда свакако препоручујемо Хјустон, а ако је неком довољан и тест у Београду, онда свакако могу да нам се јаве. Велика предност тестирања код нас је у томе што резултат буде познат већ кроз неколико дана, док се на резултат тестирања у Хјустону чека и по три месеца. Са друге стране, кад се једном уради тест у Хјустону, онда је могуће наручивати друге тестове (прапорекло по женској линији, аутозомални тест – фемили фајндер, проширења, велики ипсилон итд.).

Колико је учешће Хрвата, Бошњака, Шиптара, с којима у већој или мањој мјери Срби дијеле етничко поријекло, у српском днк пројекту, и имају ли они своје пројекте?

Кад смо покренули Српски ДНК пројекат одлучили смо да у табелу уврстимо и нама доступне резултате несрба, а нарочито оне који са Србима имају блиску генетику.

Учешће резултата несрба на нашем пројекту је нешто више од 10 одсто. Утисак је да код наведених народа још увек не постоји веће интересовање, о чему сведочи и чињеница да немају овако развијене ДНК пројекте попут нашег.

Сретао сам тестиране којима су резултати протумачени објашњењима типа “40% сте Велшанин, 25% Норвежанин, 20% из сјеверне Африке, а остатак са Кавказа“. Да ли стандардни тестови могу на овакав начин да “изломе“ генетски материјал и покажу географско поријекло?

Претпостављам да су ово упрошћене интерпретације оних који су радили аутосомални тест (**family finder**), који мери укупно генетичко наслеђе по свим линијама наслеђивања. Једна од могућности коју нуди ово тестирање управо је и та да лабораторија да одређене постотке колико у себи носите наслеђа са ове или оне стране Европе, односно земаљске кугле.

Генетичка генеалогичка је нова наука. Колико је она промијенила ваша знања и схватања о прошлости српског народа?

Да, генетичка генеалогичка је релативно млада научна област, не знам да ли да је још можемо звати науком. Код нас је нарочито ушла у примену последњих пет година, што се поклапа и са појавом Српског ДНК пројекта. Сазнања до којих смо дошли у протеклом периоду у великој мери ће утицати на писање нове тј. знатно прецизније историје српског народа, нарочито у погледу миграција и удела различитих генетика – од словенских, преко освајачких до староседелачких, балканских.

Један дио Срба мисли да су Турци Османлије оставиле значајан удио у генетици Срба хришћана, ноторним методама. Шта кажу ДНК истраживања?

Истраживања кажу да је тај утицај занемарив, тј. да га готово и нема. Том сазнању су нарочито допринели аутосомални тестови, помоћу којих је могуће радити упоредне анализе с упросеченим профилима за нације. Једну такву анализу објавили смо и ми на Српском ДНК пројекту и она је, између осталог, показала да је далеко већа генетичка блискост Турака и Италијана него Турака и Срба. Заинтересовани за ову тему могу прочитати следећи текст: <http://dnk.poreklo.rs/srbi-turska-genetika/>

Позната вам је расправа између заступника тзв. званичне историје и тзв. аутохтониста. Шта каже генетичка генеалогичка, да ли је србе у Илирик доселио цар Ираклије или су неки од наших предака у Илирику живјели и прије седмог вијека?

Данашњи Срби немају истоветну генетику, тј. распоређени су у више тзв. генетичких хаплогрупа и различитог су порекла. За нешто више од 50 одсто досад тестираних можемо рећи да имају генетику која је типична за словенске народе. То су хаплогрупа I2a, коју има сваки трећи Србин, и хаплогрупа R1a, која је заступљена са око 17-18 одсто. Потоња хаплогрупа је нарочито карактеристична за западне Русе и Пољаке, код којих бележи изнад 40 одсто свих тестираних. Поред ове две словенске хаплогрупе, код Срба је у значајном постотку и хаплогрупа Е, која је заправо траг неолитског, староседелачког становништва Балкана. Ова група заступљена је са близу 20 одсто код Срба. Ту су још неке хаплогрупе, које би такође могле бити присутне уназад више хиљада година на овом нашем терену, а има трагова и освајачких народа, као што су Готи, Келти, Нормани.

Која су вас открића везана за етногенезу Срба изненадила?

С обзиром да по мушкој линији припадам хаплогрупи I1 P109, која је управо траг норманског присуства код нас, то је уједно представљало и највеће изненађење за мене. Посебно изненађује што постотак носилаца ове хаплогрупе није занемарљив (између 4 и 5 одсто свих досад тестираних).

Посебан куриозитет је што је ова генетика својствена за једно од најсрпскијих племена – племе Дробњаци.